

Wpływ konfliktów na rozwój globalny

Definicja uznana przez ONZ mówi, że „Duże Konflikty” to konflikty zbrojne powodujące 1000 śmierci na polu bitwy rocznie. W 1965 roku na świecie miało miejsce około 10 dużych konfliktów. Z początkiem nowego tysiąclecia większość świata pogrążona była w konfliktach zbrojnych, a w pozostałych krajach sytuacja była niestabilna. W połowie 2005 roku na świecie trwało osiem Dużych Konfliktów, (pod koniec 2003 roku było ich 15) oraz około 25 mniejszych konfliktów o różnym stopniu natężenia.

Większość z nich ma charakter wojen domowych, wewnątrz krajowych. Większość z ofiar we współczesnych konfliktach stanowią cywile (dla porównania, podczas I WŚ ofiary wśród ludności cywilnej stanowiły zaledwie 5%, obecnie liczba cywilnych ofiar może sięgać nawet do 75%).

Częstotliwość występowania wojen od lat 50-ych XX wieku (czyli od początku końca ery kolonialnej) wzrasta, większość wojen jest ma charakter konfliktów lokalnych i wojen domowych.

Konflikty często noszą wymiar kulturowy związany z różnicami rasowymi lub religijnymi, ale bardzo często konflikty wywołują również problemy natury ekonomicznej. Główne przyczyny konfliktów to nierówności polityczne, gospodarcze i społeczne, skrajne ubóstwo, stagnacja gospodarcza, brak dostępu do usług sektora publicznego (brak opiekuńczej roli państwa), wysokie bezrobocie, degradacja środowiska i indywidualne ekonomiczne korzyści wynikające z uczestnictwem w walkach.

Cztery najbardziej rozpowszechnione hipotezy dotyczące przyczyn powstawania konfliktów to teoria konfliktów wynikających z nierówności społecznych, bazujących na

motywacji indywidualnej, spowodowanych upadkiem umowy społecznej oraz tzw. hipoteza zielonych wojen.

Nierówności społeczne – Istnieją spójne dowody świadczące o istnieniu nierówności poziomych pomiędzy grupami uczestniczącymi w konfliktach. Między grupami można również dostrzec różnice w dostępie do władzy politycznej, a członkowie skonfliktowanych grup wolą uciec się do rozwiązań siłowych niż do negocjacji. Nierówności horyzontalne między grupami zazwyczaj muszą być znaczne, aby doszło do powstania konfliktu i muszą narastać.

Motywacja indywidualna — coraz bardziej popularny staje się pogląd, że najważniejszą rolę w konfliktach odgrywa indywidualna motywacja uczestników (potwierdzają to badania prowadzone w Sudanie, Sierra Leone i Liberii). Badacze Collier i Hoeffler wykazali, że ważną rolę w motywacji odgrywa chciwość, i że chciwość jest ważniejsza niż poczucie krzywdy i żalu w osobistych motywacjach uczestników konfliktów. Badacze udowodnili również, że zwiększanie się liczby chłopców uczęszczających do szkół średnich znacznie wpływa na zmniejszenie prawdopodobieństwa wystąpienia konfliktów.

Upadek społeczeństwa obywatelskiego i nieprzestrzeganie umowy społecznej — badania ekonometryczne dowodzą, że możliwość wystąpienia konfliktów jest większa w krajach z niskim PKB, w których długość życia obywateli jest krótsza niż w krajach rozwiniętych, a rozwój ekonomiczny jest zatrzymany.

Hipoteza zielonych wojen — w przypadku tej hipotezy dowody wzajemnie się wykluczają. Wydaje się, że zarówno ubogie środowisko jak i bogactwo w zasoby naturalne mogą prowadzić do konfliktów. Stres wynikający z uwarunkowań środowiskowych (zmiany klimatyczne, miejsca ubogie w zasoby naturalne) prowadzi może do powstawania konfliktów, ponieważ ludzie szukają wówczas alternatywnych rozwiązań, natomiast bogactwo zasobów naturalnych w danym regionie prowadzi może do sytuacji, kiedy pewne grupy ludności próbują zdobyć całkowitą kontrolę nad nimi (przykład diamentów w Sierra Leone).

Afryka, w większym stopniu niż jakikolwiek inny kontynent, dotknięta została przez konflikty zbrojne. Od 1960 roku ponad 20 dużych konfliktów zbrojnych miało miejsce właśnie

w Afryce. Somalia, Angola, Sudan, Liberia, Sierra Leone, Zimbabwe i Burundi to przykłady krajów, w których konflikty ciągnęły się latami. Wojny spowodowały niewyobrażalne szkody gospodarcze i społeczne w krajach Afryki. Produkcja żywności nie jest możliwa na obszarach dotkniętych konfliktami, co prowadzi do długotrwałego głodu. Obywatele państw pogrążonych w konfliktach nie są w stanie brać udziału w produkcji żywności. Część terytoriów w Afryce ze względów klimatycznych nie nadaje się pod uprawę, a o żyzne tereny toczą się walki. W wojnach afrykańskich uczestniczą również dzieci- żołnierze, których średnia wieku obniża się z roku na rok. Obywatele państw rozwiniętych często nie zdają sobie sprawy z tego, jak duży negatywny wpływ ma uczestnictwo w walkach w przypadku małych dzieci. Te, którym udaje się przeżyć zostają z traumą na całe życie, rzadko potrafią zbudować na nowo pozytywne, nie skażone przemocą relacje z otoczeniem. Byłe dzieci żołnierze w dorosłym życiu chętnie angażują się w kolejne konflikty, bowiem te dają im paradoksalne poczucie bezpieczeństwa, świat wojen to świat, który dobrze znają.

W krajach ogarniętych konfliktem rozwój zostaje zatrzymany albo ograniczony.

Afryka (podobnie zresztą jak i Rosja) uważana jest za miejsce, którego dotyczy tzw. „przekleństwo zasobów”. Konflikty, których podłożem jest chęć kontroli dostępu do surowców naturalnych występują w krajach, których gospodarka opiera się całkowicie na wydobyciu i eksporcie surowców, a nie np. na usługach i produkcji. Wówczas pewne grupy w społeczeństwie próbują przejąć kontrolę nad dostępem do owych surowców, wykluczając przez to inne grupy społeczne z uczestnictwa w gospodarce jako takiej. W krajach, gdzie zasoby naturalne ciężko kontrolować i zawłaszczyć (np. w przypadku ropy i gazu) dochodzi do wojen separatystycznych (Sudan, Nigeria). Nigeria, jest największym producentem ropy w Afryce i 10. na świecie, a połowa jej mieszkańców żyje poniżej granicy ubóstwa. Jest tragicznym paradoksem, że Nigeria nie dorobiła się systemu rafinerii i jest zmuszona importować benzynę z zagranicy. Kraj położony na gigantycznych złożach ropy cierpi na chroniczne przerwy w dostawie prądu i ogarnięty jest międzynarodowym konfliktem o dostęp do złóż, które kontrolowane są w większości przez międzynarodowe koncerny lub rodziny polityków znajdujących się obecnie u władzy

W większości państw rozwijających się (tzw. globalnego Południa) zagraniczni „inwestorzy” zgodnie z regułami liberalizacji handlu zwolnieni są z płacenia podatków na rzecz krajów, w których operują. Z płacenia podatków zwalniają się również prowadzące lukratywne interesy elity rządzące. Dla międzynarodowych korporacji tworzone są często specjalne strefy ekonomiczne, w których działalność gospodarcza prowadzona jest na granicy prawa. W założeniu miejsca takie mają przyciągnąć inwestorów, ale w praktyce prowadzą do wyprowadzania kapitału poza granice kraju, w którym operacje gospodarcze są

prowadzone. Państwa opierające swoje istnienie na rentach zamiast na podatkach (renta - cena danego zasobu naturalnego ponad koszt jego wydobycia), nie mają bodźców ani środków do budowania silnych instytucji politycznych oraz wspierania rozwoju sektora prywatnego, który jest najważniejszym kołem zamachowym rozwoju.

Mieszkańcy globalnego Południa, krajów bezpośrednio zaangażowanych w konflikty często uciekają się do uczestnictwa w konfliktach bowiem uważają konflikt zbrojny i występowanie przeciwko rządzącemu reżimowi za ostateczną instancję, która doprowadzić może do jakichkolwiek zmian. Wielu ekonomistów i badaczy z krajów globalnego Południa oskarża kraje globalnej Północy, które często poprzez prowadzenie neokolonialnej grabieżczej polityki surowcowej oraz niedopuszczanie tzw. krajów rozwijających się do pełnoprawnego uczestnictwa w globalnej wymianie handlowej przyczyniają się do stagnacji ekonomicznej i powstawania ogromnych różnic społecznych wśród mieszkańców globalnego Południa. Kolejnym czynnikiem prowadzącym do powstawania konfliktów jest słaby rozwój ekonomiczny krajów, które od kilkadziesiąt już lat nazywane są „krajami rozwijającymi się”. Kraje bogate nie są zainteresowane międzynarodową wymianą handlową o charakterze fair play, górnolotne hasła o globalnym rozwoju i pomocy krajom rozwijającym się kończą się w miejscu, w którym narzucane zostają ograniczenia, taryfy i cła powodujące niemożność uczestnictwa krajów rozwijających się w globalnej ekonomii, a towary produkowane w tych krajach stają się mało konkurencyjne.

Kraje wyniszczone ekonomicznie i wyrzucone poza nawias współczesnego rozwoju stają się areną długoletnich, nie prowadzących do niczego konfliktów, a bezsilne elity koncentrują się głównie na utrzymaniu władzy, która nie jest władzą realną, co prowadzi do nadużyć i procesów antydemokratycznych. Wiara w zbawcze działanie wolnego runku płynęła z tezy, że kraje zaangażowane we wzajemną wymianę handlową rzadziej rozpoczynają konflikty zbrojne w stosunku do siebie. Obywatele krajów, w których wszystkie grupy społeczne, czy etniczne mogą w równym stopniu mieć dostęp do władzy jak również możliwość prowadzenia swobodnej działalności gospodarczej rzadziej rozpoczynają konflikty zbrojne. Zgodnie z tą teorią międzynarodowe instytucje finansowe przez lata forsowały znoszenie taryf i ograniczeń handlowych liberalizację przepisów dotyczących wymiany handlowej. Jednak w rzeczywistości liberalizacja handlu międzynarodowego pogłębia nierówności społeczne na świecie zarówno między państwami jak i wewnątrz krajów zwiększając tym samym prawdopodobieństwo konfliktów.

Przeciwdziałanie powstawaniu konfliktów wojennych polega na zmniejszeniu nierówności między grupami, walce z bezrobociem, przeciwdziałaniu nielegalnym operacjom handlowym na poziomie krajowym i międzynarodowym, wpływaniu na zmniejszanie osiągnięcia indywidualnych korzyści z uczestnictwa w konfliktach zbrojnych. Zapobieganie

konfliktom, mediacja, arbitraż, koncyliacje, negocjacje, czyli dążenie za wszelką cenę do pokojowego pogodzenia zwaśnionych stron bez uciekania się do konfliktu i przyznawania racji stronie zwycięskiej, interwencja humanitarna i demobilizacja tworzą grupę narzędzi niezbędnych do zagwarantowania sukcesu programów pomocy rozwojowej. Pomoc żywnościowa i programy edukacyjne nie odniosą sukcesu w kraju ogarniętym konfliktem. Miliardy dolarów pomocy rozwojowej zostały praktycznie wyrzucone w błoto w krajach, w których konflikty zbrojne trwały latami: w Somalii, Sudanie czy Liberii.

Międzynarodowe organizacje, które starają się prowadzić do rozwiązania problemów związanych z konfliktami to Organizacja Narodów Zjednoczonych, która zainicjowała akcję Milenijnych Celów Rozwoju. Jej celem jest zapewnienie podstawowych potrzeb i ochrony praw ludności świata do 2015 roku. Organizacja Bezpieczeństwa Wewnętrznego Europy nadzoruje proces wyborów na świecie pod kątem ich bezpiecznego i demokratycznego charakteru, UNHCR (Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców) zajmuje się problematyką uchodźczą. NATO oraz niezliczona liczba organizacji humanitarnych i pomocowych udzielają pomocy żywnościowej, humanitarnej, finansowej oraz prowadzą programy pomocowe i edukacyjne, przyczyniając się do zmniejszenia powstawania i trwania konfliktów na świecie.

Co Ty możesz robić:

- ograniczenie wydatkowania energii elektrycznej i ropopochodnej. Zmiany klimatyczne powodują wyniszczanie terenów zielonych i susze na całym świecie, co prowadzi do ograniczenia dostępności zasobów i nowych konfliktów.
- Wsparcie działań organizacji międzynarodowych oraz organizacji pomocowych (pomoc finansowa, moralna)
- wsparcie dla uchodźców pochodzących z terenów objętych konfliktami zbrojnymi –Można np. zmienić swoje podejście polityczne i nie przeciwstawiać się migracji do Europy czy innych krajów rozwiniętych, niestety jest ona konsekwencją prowadzonej przez nasze państwo polityki.
- świadomy wybór towarów konsumpcyjnych, bojkot towarów pochodzących z produkcji niewolniczej albo z obszarów objętych działaniem konfliktów o zasoby. Przed zakupem kawy, herbaty, oleju palmowego czy czekolady należy upewnić się, czy pochodzą one z krajów, w których toczy się wojna domowa albo z krajów, w których mieszkańcy zmuszani są do niewolniczej pracy na rzecz dużych koncernów.

Więcej informacji:

- 1) strony ONZ w zakładce „Peace and Security” <http://www.un.org/en/peace/> (informacja w języku angielskim)

- 2) E-book „Współczesne wyzwania dla budowania pokoju i współpracy rozwojowej „ <http://www.peacestudies.pl/index.php?id=555&nius=545> książka do pobrania w formacie pdf ze strony
- 3) Strona Polskiego Centrum Studiów Afrykanistycznych: <http://www.pcsa.org.pl/> na stronie zamieszczane są aktualne informacje i publikacje dotyczące sytuacji politycznej w Afryce i na Bliskim Wschodzie
- 4) Blog Macieja Kuźmicza, dziennikarza Gazety Wyborczej www.innyswiat.blox.pl – informacje o krajach globalnego Południa, komentarze, analizy
- 5) Polska Akcja Humanitarna – www.pah.org.pl – aktualne informacje o konfliktach i pomocy międzynarodowej
- 6) www.globalnepoludnie.pl- tematyczna strona Polskiej Zielonej Sieci poświęcona tematyce globalnego rozwoju.
- 7) Strona międzynarodowej kampanii społecznej Control Arms www.controlarms.org zwalczającej nielegalny handel bronią, który wpływa na powstawanie nowych konfliktów na świecie (informacje w języku angielskim)
- 8) Strona Amnesty International w języku polskim: www.amnesty.org.pl organizacji od kilkudziesięciu lat walczącej o zwalnianie z więzień bezprawnie przetrzymywanych więźniów sumienia, ofiar dyktatorskich reżimów oraz konfliktów wewnątrz krajowych
- 9) Strona grupy efte: <http://www.efte.org/> Nazwa efte to skrót od fair trade, czyli sprawiedliwy handel. Na stronie można znaleźć informacje dotyczące sprawiedliwego handlu i świadomej konsumpcji
- 10) Strona organizacji avaaz.org. Avaaz jest organizacją zrzeszającą aktywistów z całego świata, celem organizacji jest uczestnictwo w akcjach społecznych różnego rodzaju poprzez udzielanie wsparcia finansowego i podpisywanie petycji, również związanych z przeciwdziałaniem konfliktom (strona prowadzona jest w języku angielskim, ale ma również wersję polską).

Aleksandra Urbanowska, specjalistka ds. rozwoju międzynarodowego, absolwentka filologii rosyjskiej, psychologii oraz studium poświęconego międzynarodowej polityce rozwojowej. Specjalizuje się w pracy przy projektach z imigrantami oraz uchodźcami, organizuje festiwale i przeglądy filmów dokumentalnych poświęconych tematyce rozwoju globalnego.

